

Recreatie: werkgelegenheidsinstrument?

Overheid koestert te hoge verwachtingen

De laatste tijd staan toerisme en recreatie sterk in de belangstelling omdat zij worden gezien als mogelijke stuwende activiteiten in de ontwikkeling van lokale en regionale economieën. In deze tijd van grote werkloosheid staat het werkgelegenheidsaspect dan natuurlijk centraal. In beleidskringen hoopt men door stimulering van de recreatie de terugloop van het aantal arbeidsplaatsen in andere bedrijfstakken te kunnen opvangen. Een case study in drie Nederlandse gemeenten wees echter uit dat we van het werkgelegenheidseffect van stimulerende maatregelen in deze sector niet te veel moeten verwachten.

M. KLOOSTERMAN
H.C.M. OLDE LOOHUIS

De toeristisch-recreatieve bedrijven zijn vrij arbeidsintensief en als gevolg van het dienstverlenende karakter is automatisering op grote schaal niet mogelijk. Het (economisch) beleid van de Nederlandse overheid ten aanzien van de recreatieve sector is *indicatief*, dat wil zeggen *ondersteunend* en *voorwaarden scheppend*. Dit staat in verband met het overheersende particuliere ondernemerschap in de bedrijfstak. De belangrijkste instrumenten die daarvoor worden gehanteerd zijn subsidies en kredietgaranties.

Lokaal

De meeste studies op het gebied van recreatie en werkgelegenheid zijn verricht op nationaal en regionaal niveau. De uitkomsten en ramingen zijn dan gebaseerd op input-output modellen. Het vermoeden bestond, dat de resultaten op lokaal niveau wel eens heel anders zouden kunnen zijn.

Vandaar dat bij dit onderzoek die particuliere bedrijven zijn betrokken die goederen en diensten leveren ten behoeve van de recreatie in eigen gemeente en de directe omgeving daarvan. In zo'n onderzoek kunnen naast kwantitatieve gegevens ook de kwalitatieve aspecten van werkgelegenheid aan bod komen, zoals meewerken van het gezin in het bedrijf, arbeidsduur en dergelijke. Juist deze kwalitatieve aspecten blijken een overheersende rol te spelen in het al of niet toenemen van de werkgelegenheid.

Het onderzoeksgebied bestond uit de gemeenten Doorn, Loosdrecht en Rhenen. Gezien het karakter van de geboden voorzieningen komen de meeste recreanten van buiten deze gemeenten. In Loosdrecht gaat het voornamelijk om de watersport, in Doorn en Rhenen bieden de bossen mogelijkheden tot dag- en verblijfsrecreatie en dan is er natuurlijk het attractiepoint Ouwehands Dierenpark op de Grebbeberg.

Gezien het uiteenlopende karakter van de onderzochte bedrijven hebben we vier categorieën onderscheiden:

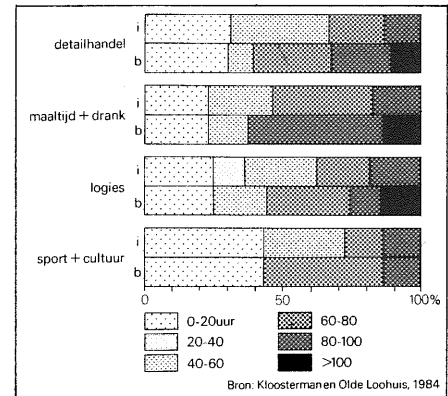
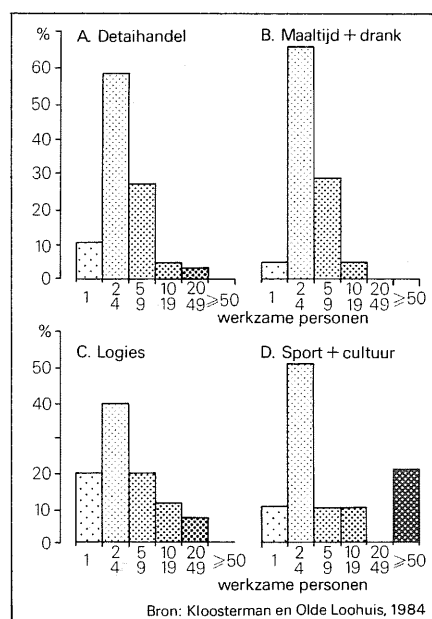
- de detailhandel;
- de drank- en maaltijdverstreckende bedrijven;
- de logiesverstreckende bedrijven (hotels, campings, jachthavens, jeugdherbergen);
- de sport- en cultuursector (musea, zeilscholen, dierentuin, maneges, bowling, fietsenverhuur)

De onderzochte bedrijven behoren voornamelijk tot het midden- en kleinbedrijf. Dit houdt in dat minder dan 50 personen in dienst zijn. Voor de Horeca ligt die grens lager, namelijk bij 20 personen². De overgrote meerderheid is zelfs als *zeer klein* te typeren, in de meeste bedrijven zijn 2 tot 4 mensen werkzaam (zie figuur 1).

Lange dagen

Het merendeel van de ondernemers —

Figuur 1. De procentuele verdeling van de vestigingen in de vier bedrijfscategorieën naar klasse werkzame personen (incl. bedrijfshoofd) in Doorn, Loosdrecht en Rhenen.



Figuur 2. Arbeidstijd van eigenaar-ondernemers in en buiten het seizoen.

82% — is tevens eigenaar van het bedrijf. Dit en de geringe omvang van de bedrijven leidt ertoe dat de ondernemer zich flexibel opstelt ten opzichte van de te verrichten arbeid. De ondernemers in de toeristisch-recreatieve sector maken lange dagen. Gemiddeld wordt er 58 uur per week gewerkt en dit loopt in drukke periodes op tot gemiddeld 69 uur per week. Veronderstellend dat exploitanten die geen eigenaar zijn een gemiddelde werkweek van 40 uur hebben, heeft het volgende uitsluitend betrekking op eigenaar-ondernemers:

Tussen de 60 en 100 uur per week wordt gewerkt door 48% van de ondernemers in de detailhandel, door 78% in de maaltijd- en drankverstreckende bedrijven, door alle (100%) in de sport- en cultuursector en door 63% in de logiesverstreckende bedrijven. In deze laatste sector heeft maar liefst 26% van de ondernemers een werkweek van 100 uur of meer.

Het is mogelijk onderscheid te maken tussen arbeidstijd binnen en buiten het seizoen (zie figuur 2). Buiten het seizoen zijn de 'korte' werkweken (maximaal 39 uur) frequenter; in het seizoen de 'langere' (60 tot 120 uur). Vaak is men 7 dagen per week in touw. Uitgaande van een standaard werkweek van 40 uur, betekent dit dat één persoon, de ondernemer zelf, eigenlijk twee arbeidsplaatsen inneemt.

Gezin

Het gezin van de ondernemer en met name de echtgenote (87% van de bedrijfshoofden is van het mannelijk geslacht) speelt een belangrijke rol in het functioneren van het bedrijf en wordt ingeschakeld op elk moment wanneer dit nodig is. Voor 71% van de onderzochte bedrijven is dit meewerken van gezinsleden noodzakelijk voor het voortbestaan van het bedrijf.